

С Т А Н О В И Щ Е

за трудовете на Десислава Тачева Найденова, кандидат за заемане на академичната длъжност доцент в конкурса по професионално направление 2.2. История за нуждите на секция „Кирило-Методиевски извори и традиции“ в Кирило-Методиевския научен център на БАН (ДВ бр. 36 от 27. 04.2018 г.)

Десислава Найденова е единственият кандидат по обявения на 27.04.2018 г. конкурс за заемане на академичната длъжност доцент. Тя е родена на 24.08.1975 г. в гр. София. През 1998 г. завършва специалността „История“ в Историческия факултет на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ и получава образователно-квалификационната степен „магистър по история“ със специализация по средновековна обща история и професионална квалификация „историк, учител по история“. От 1999 до 2001 г. работи като учител в 148 средно общообразователно училище „Професор доктор Любомир Милетич“ в София. През 2002–2005 г. е редовен докторант в Кирило-Методиевския научен център при БАН и през 2007 г. получава научната степен „доктор по средновековна обща история“. През 2006г. започва работа като проучвател в Кирило-Методиевския научен център. От 2007 г. след спечелен конкурс става научен сътрудник I степен в Кирило-Методиевския научен център при БАН (от 2010 г. – главен асистент) и работи на тази длъжност до момента. Специализира една година в Института по славистика към Виенския университет (през 2004/2005 и 2011 г.). От 2016 г. досега е хоноруван преподавател в магистърската програма „Българско средновековие: държава, общество, култура“ към катедра „История на България“ в Софийския университет „Св. Климент Охридски“.

Ръководител е на 3 научни проекта, два от тях вече успешно завършени. Единият (Средновековните славянски преводи на византийски правни текстове) е реализиран през 2011 г. с подкрепата на Австрийската агенция за международна мобилност и сътрудничество в областта на образованието, науката и научните изследвания. Вторият, „Културата на юбилея, Кирило-Методиевото дело в социалистическа България“, е спечелен след конкурс по програмата за подпомагане на младите учени в БАН (2016–2017). Третият, „Средновековните църковно-правни извори и техните славянски съответствия в европейската юридическа култура“ се разработва в момента по съвместен проект на Кирило-Методиевския научен център с Института по история на Словашката академия на науките в Братислава (2018–2020). През целия период на своята работа от 2003 г. до момента тя се е включвала активно в проектите, разработвани в КМНЦ на национално (с Фонд „Научни изследвания“, № 15 в списъка ѝ като участник в научни проекти) и международно равнище с научни институции в Израел, Полша, Словакия (№ 5, 14, 17, 19). Освен това прави впечатление, че е взела участие и в редица проекти, разработвани съвместно с други институти на БАН (Института за литература, Института за исторически изследвания, Института за български език), също в техни съвместни проекти в рамките на БАН (№ 16), в техни международни проекти с Румъния и Сърбия (№ 6, 7, 8, 10, 13) и в проекти, финансирани от фонд „Научни изследвания“ (№ 18). Участвала е и в няколко проекта на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ финансирани от фонд „Научни

изследвания“ и по Структурните фондове в България (№ 9, 11, 12). Безспорно тази нейна научна дейност, развивана след защитата на докторската дисертация (само един от проектите е завършил преди това) свидетелства за големите ѝ възможности за разработване на теми в различни научни области на историческите науки, но също – в областта на филологическите науки, придобити както в резултат на нейните отлични познания по средновековна и обща история, но и по редица филологически науки, придобити както в резултат на специализацията ѝ по славистика във Виенския университет, така и в практическата ѝ научноизследователска работа по различни теми, засягащи кирило-методиевската проблематика и по въпроси, свързани със специфично исторически, културно-исторически, религиозни, философски въпроси на Българското средновековие и Новото време и с широк контекст на връзките им с проблеми на региони на Балканския полуостров и Европа. Тя обаче също е свидетелство за признанието на нейните научни постижения и високото оценяване на научния ѝ капацитет от различни научни институти в България и в чужбина. Доказателство за това е и участието на Д.Найденова в 19 международни научни форуми, на които тя е представила резултатите от своите проучвания след защитата на докторската си дисертация (в България, Гърция, Полша, Словакия, Русия) както на български, също на английски и руски език).

Д. Найденова има и значителна по обем публикационна дейност. От общия списък на нейните публикации се вижда, че тя е започнала да публикува научни изследвания почти веднага след започването на докторантурата си (от 2003 г.) В общия списък на самостоятелните ѝ публикации влизат 29 студии и статии, вече обнародвани, както и три, приети и готови за печат (само една от тях в съавторство с точно определен авторски принос) а също 14 отзиви, рецензии и персоналия, отпечатани от 2003 до 2018 г., 17 статии в дигиталната енциклопедия-библиотека за старобългарска книжнина „Scripta Vulgarica“, две самостоятелни научно-популярни статии, съвместно с други изтъкнати специалисти в областта на Кирило-Методиевото дело и традиции един албум „София – европейска столица на кирилските букви“, документалния филм „Пътят на буквите, концепции и подбор на материалите за изложбите „В началото бе буквата“ „100 години кирилометодиевистика в БАН“, „Св. Климент – просветителът“, както и брошурата „Кирилометодиевото дело в социалистическа България“. Обемът на излезлите вече от печат нейни научни публикации като цяло (без да се вземат предвид тези, които са в съавторство) е повече от 300 страници, отпечатани освен на български, също на английски, немски и руски език в България, Полша, Русия, САЩ, Словакия в авторитетни списания и поредици, някои от които реферирани и индексирани (напр. Palaeobulgarica, Старобългарска литература, Български език и литература, Scripta&Scripta, Etudes Balcaniques, Списание на БАН). Те са многократно цитирани в България, Полша, Русия, Сърбия, Холандия и Хърватия. Цялата ѝ научна и научно-популяризаторска дейност я представя като един от най-високо квалифицираните и най-активни български учени хуманитаристи от нейното поколение не само с постиженията ѝ до момента, но и с големи възможности за бъдещо развитие както в областта на историческите науки, така и що се отнася до хуманитарните науки като цяло, а също – като активен участник в популяризирането на постиженията на кирило-методиевските изследвания в широки кръгове на българското общество.

От своите самостоятелни и вече публикувани научни изследвания след защитата на докторската си дисертация Д. Найденова е избрала да представи в конкурса за доцент 22 студии и статии и една рецензия, на които ще спре вниманието си. Те са структурирани в два раздела: 1. Кирило-Методиевото дело в паметта и националната идентичност; 2. Други публикации.

Първият раздел представя една ясно обособена и компактна група от публикации, излезли от печат между 2009 и 2018 г., която няма нищо общо с темата на докторската дисертация и показва ясно насочването на Найденова към една нова тема в българската историческа наука, тясно свързана вече не с епохата на Средновековието, а с историята на България от периода на Новото време. Задълбочените ѝ проучвания по темата, в разработването на която тя е първопроходец, се основават на многобройни първични материали от различни архивни колекции в България, открити и публикувани лично от самата нея. Те я довеждат до важни изводи за мястото на Кирило-Методиевото дело в паметта на българите и формирането на определени насоки в националната им идентичност през разглеждания отрязък от време, а също и за опитите неговото трайно място в тази идентичност да бъде използвано с определени вътрешнополитически и външнополитически цели, особено що се отнася за времето след Освобождението до 1989 г. Тази сложна проблематика тя разработва с изключително внимание и стремеж към обективно тълкуване на фактите, което за съжаление не се наблюдава в редица други изследвания върху тази тематика, които се появяват днес. Същата констатация се отнася и до разглеждането на включените в този раздел материали за отношението на българските учени към поставения много важен за българите и днес проблем за ролята на Кирило-Методиевото дело през анализирания от Найденова период и за съдбата на българските научни институции, свързани с неговото изследване. Това прави нейните приноси в този труд, който отговаря на всички изисквания да бъде разглеждан като хабилитационен, важна крачка в анализирания, осмислянето и оценяването на ролята на Кирило-Методиевото дело в развитието на българското общество, на българската политическа история и историята на българската хуманитаристика през последните две столетия.

Втората част от трудовете на Д. Найденова, отпечатани след защитата на докторската дисертация, скромно наречена „Други публикации“, се състои от 12 статии и една студия с общ обем, равен почти на половината от всичките ѝ научни публикации. Те представят една друга страна от облика ѝ на учен.

На първо място прави впечатление нейната работа върху ръкописната традиция на правно-каноничните текстове и проучването на някои неизследвани проблеми в тях, с които се продължава разработката, представена в докторската ѝ дисертация. За пръв път тя прави успешен опит да събере и каталогизира тези текстове в славянската средновековна ръкописна традиция (главно южнославянска от XV до XVIIв.) на основата на също за пръв път поставените и убедително решени от нея теоретични въпроси по отношение на събирането и описването им, които прилага и на практика. При това тя ги съотнася с техните източници, както гръцки, така и печатни издания, и уточнява текстовете, включени в тях. В тези свои статии тя успешно използва познанията и големите си възможности за научна работа като съчетава погледа на историка с погледа на филолога при подхода към решаването на анализиранияте проблеми.

Стъпила на тези първични материали, както и на отлично познаване на българската и чуждестранната научна литература, Найденова анализира и някои съществени проблеми, произтичащи от текстовете в правните паметници, разпространявани от българските книжовници през Средновековието, но появили се още през най-ранния период от развитието на преводната юридическа книжнина през IX–X в. Определен принос в това отношение представляват: разработките ѝ върху определянето на състава на законовите текстове, получени от Византия от княз Борис I (852–889); анализа на отношенията между православните християни и евреите според

текстовете на канонично-правни текстове, съдържащи се в два сръбски преписа от XVI в. и публикацията на текста, който се намира в тях; изследването на славянския текст, който се отнася до браковете на християни с друговерци, интерпретиран на широк фон от разнородни византийски текстове и публикуването му по един български ръкопис от XVI в.; проучването на антиарменската полемика в славянските правни текстове, разпространена широко в руската средновековна ръкописна традиция и съвсем слабо – в южнославянската книжнина; разглеждането на владетелското покаяние в Първото българско царство в контекста на правилата и практическото му използване както във Византия, така и от Римската църква и в империята на франките и отразено в гръцки и латински извори.

Широкият диапазон в изследователската дейност на Д. Найденова и нейните научни приноси в областта на средновековната българска история и културно-историческото наследство на българите през този период, както и съществените постижения в изучаването на кирило-методиевските традиции в историческото и културното развитие на българите в Новото време, свидетелстват за големите ѝ възможности и в бъдеще да продължава успешно работата си в тези две области на хуманитарните науки.

В заключение ще кажа, че в представения си за конкурса вид цялата научна, научно-приложна и преподавателска дейност на д-р Десислава Найденова отговаря напълно на изискванията за получаването на академичната длъжност „доцент“ според изискванията на чл. 24 от ЗРАСРБ и на чл. 53 от Правилника за прилагането му. Ето защо имам всички основания да препоръчам на уважаемото научно жури да избере главен асистент доктор Десислава Тачева Найденова на академичната длъжност „доцент“ в конкурса по професионално направление 2.2. История, за нуждите на секция „Кирило-Методиевски извори и традиции“ в Кирило-Методиевския научен център на БАН.

София, 25.09.2018 г.

Проф. д-р Светлина Николова